

Milena Bogavac

KLJUČNA REČ JE BUDUĆNOST

Za mladu publiku sa mladom publikom

Kada razmišljam o pozorištu za decu i mlade, nekako se uvek ispostavi da je jedna od reči koju najčešće pominjem: budućnost.

Pozorište za decu i mlade, uvek je okrenuto budućnosti. Ono mora biti inovativno jer su oni kojima se obraća novi, drugačiji, mladi ljudi, oni koji napreduju i kojima budućnost u svakom smislu pripada. Danas znamo da nas budućnost vodi putem ubrzanog tehnološkog napretka, koji u potpunosti menja izgled i način na koji društvo funkcioniše. Da bih ilustrovala šta pod ovim mislim, poslužiću se krajnje jednostavnim primerom: svoju prvu, ličnu e-mail adresu, otvorila sam na početku studija. Moj petogodišnji sestrić, danas već ima tablet i profile na nekoliko sajtova s igricama koje igra online. Ovaj svet za mene i njega nikada neće biti isto mesto: za mene, internet je bio otkriće koje smanjuje razdaljine. Za njega, čitav svet je oduvek dva klika daleko. On može da pokuša da razume kako je bilo „u stara vremena“, ali ja *moram* da prihvatim stvari onakve kakve su danas. U suprotnom se više nećemo razumeti, a to bi bilo veoma tužno.

Ovo jednostavno poređenje kakvo je, verujem, svima poznato ne tiče se samo upotrebe novih tehnoloških dostignuća, već i načina na koji ona oblikuju naše mišljenje i poimanje, što ne može ostati bez uticaja na savremenu dramaturgiju. Klincima koji danas rastu, pažnju ne drži linearni narativ. Oni su opremljeni sukcesivnim opažanjem i mnogo spremniji da razumeju fragmentarne narativne obrasce, kakve u pozorištu najčešće nazivamo post-dramskim.

Misleći o njihovoj generaciji, sve češće mislim da ih crno-bela etička šematizacija starih bajki, ne uči vrednostima koje im, u životu, mogu biti korisne. Svesna da se ova teza može učiniti radikalnom, želela

bih da je preciziram: ne mislim da decu ne treba učiti kako će Dobro nadvladati Zlo, već ne verujem u Dobro oličeno u rečenici „a onda su se venčali, i živeli srećno do kraja života“.

Ne verujem da je Pepeljuga (onakva kakvom je tradicionalno prepričavamo) ništa više od žrtve porodičnog nasilja, koja se na prevaru udala za bogataša, pa joj (verujući u Dobro) najiskrenije želim da se osamostali i nauči da bolji život nije oličen u Princu, niti u bilo kojoj drugoj osobi. Za svoju sreću do kraja života odgovorni smo sami, a ljubav i brak su lepi ali ne i nepohodni sastojci za srećan i ispunjen život.

Zbog toga, ne pravim samo pozorište za mladu publiku, već mnogo češće sa mladom publikom, smišljajući metodičke i pedagoške (radioničko-istraživačke) stukture, u okviru kojih dramaturška i pozorišna znanja, koristim kako bih mlade podstakla da sami prave predstave kakve bi želeli da gledaju. Predstave pravimo zajedno, u procesima zasnovanim na jednoj (vrlo poštenoj) razmeni znanja. Ja njih učim pozorištu, a oni mene svom načinu mišljenja, smislu za humor, osećaju za Dobro, Lepo i savremeno. Na kraju, nikada nisam sigurna kome pripada veći deo autorstva: meni ili mojim mladim saradnicima? Sigurna sam, ipak, da ovo pitanje nije ni važno, dokle god punimo sale i dok nam za rukom polazi da nekog potresemo, zasmejemo, utešimo i naučimo. Dakle, da pozorište iskoristimo kao način da komuniciramo sa svojim okruženjem.

Samo onda kad komunicira, pozorište ima svoju svrhu, pa mi se čini da je druga ključna reč u priči o pozorištu: dijalog.

U dramskom pozorištu, dijalog je (bio) osnovni pokretač radnje. Ta činjenica se ni danas nije promenila, s tom razlikom što se dijalog više ne odvija između dramskih likova, već između publike i izvođača na sceni. Nekada smo uspomoć konvencije četvrtog zida, na sceni glumili na realističan način. Danas, kada smo iluziju četvrtog zida zamenili za ekrane i monitore, pozorište ostaje poslednje utočište izravne i neposredovane komunikacije. Realističnu glumu, zamenio je realizam osnovnih pozorišnih okolnosti: nismo voajeri koji iz mraka gledaju Crvenkapu kako luta šumom, već publika koja gleda *glumce* koji igraju

Crvenkapu, da bi zajedno s nama promislili o tome zašto je rana seksualnost mračna, kao šuma (ili kao svaka druga sloboda, rekao bi Jung).

U borbi s novim medijima, pozorište je izgubilo bitku sa iluzijom. Istovremeno, dobilo je rat za istinu. Verujem da je ta Istina moderna verzija Dobrog, iz starih bajki. Takođe, verujem da nema Istine koju mlad čovek ne može da razume, ako se (kao ljudi školovani za pričanje priča) potrudimo da je saopštimo na pravi način. O tom pravom načinu, verovatno, ne treba misliti u jedini. Ima više *pravih načina* da se velike Istine saopšte malim ljudima.

Biram da sa svojim mladim saradnicima o Istinama raspravljam na *optimističan* način, učeći ih da je svet lep koliko i bolan.

Ako boli, sigurno je Istina. Ako je Istina, sigurno je Dobro. A ako je Dobro, nema razloga da se plašimo za svoje živote. U njima, kao u bajkama, na kraju uvek pobjedi Dobro. Ako ne pobjedi? ... To samo znači da još nije kraj!

U prethodnim redovima iznela sam nekoliko teza, kojih se u svom radu sa mladima pridržavam. Budući da na ovim principima uspešno saradjujemo, pre premijere nikada ne brinem kako će mlada publika prihvatiti naše predstave.

Kada radite s mladima, vaši saradnici su i istovremeno i vaša test-publika, ali i vaš „korektivni faktor“ koji radi na dva nivoa. Na prvom, praktično-pozorišnom, tu su da vas upozore ako su vam rediteljska rešenja hermetična, a dramaturški motivi nedovoljno relevantni za njihovu generaciju. Na drugom, oni vas (i to nije fraza!) neprekidno teraju da budete bolja osoba.

Želite li da mlade naučite vrlinama, vi sami morate biti primer tih vrlina. U početku, trudite se da grupu animirate, pa potencirate svoju radoznalost, otvorenost, toleranciju, posvećenost i ljubav prema pozorištu... Želeći da se predstavite u boljem svetlu, koristite svaku priliku da istaknete svoje dobre strane, sve dok one primetite da su one postale vaša priroda. Pred prvi uspešan progon, pre izlaska pred publiku, kada pogledate svoju predstavu i pomislite kako je završena, pravi je trenutak da pogledate u

sebe! Sigurna sam da ćete tamo videti nekog divnog... Neku unapređenu verziju sebe, na koju možete biti ponosni.

Uvek je tako. I nikad ne prelazi u rutinu.

Na prvoj radionici, klinci su nespretni. Nekoliko nedelja kasnije, ti isti klinci glume, pevaju, plešu i s punim samopouzdanjem drže lekciju punoj sali. Napredovali su? ... E, pa ista se stvar desila i vama! Zato što je pozorište zabavno, ali nije zabava. Ono je sredstvo socijalne medicine i moćna alatka emancipacije.

A ključna reč je budućnost i ta reč nije patetična.

Ona je surova. Ona je kao estetika umetničkog pravca koji je po njoj nazvan. Ona je uslovljena tehnološkim napretkom i post-modernom relativizacijom etičkih normi. U njoj nema ničeg ušćerenog, ali ima nečeg bajkovitog. Naime, puna je nasilja. U njoj (kao u staroj bajci) lete posečene glave aždaja, lepotice se pod prisilom udaju za zveri, maćehe šikaniraju pastorku... I nemojte misliti da deca ne vole ove stvari. Naprotiv, luduju za njima! Kao i za svim onim temama koje biste najradije sakrili „pod tepih“, dok ne porastu. U pozorište se dolazi da se zaviri pod taj tepih, ili ćebe... ili bilo šta čime se može pokriti Istina.

Na tribinama i stručnim raspravama o pozorištu za decu i mlade, imam problem kada se termin „mlada publika“ ponovi više od stotinu puta. Šta oni žele? Kako da im pridemo? ... Mislim da se odgovori na to pitanje ne mogu dobiti od pozorišnih profesionalaca, ma koliko dobronamerni i otvoreni oni bili. Pozorište za decu i mlade treba da nastaje sa decom i mladima, pa na pitanje o tome šta mlada publika želi, imam samo jedan odgovor: ne znam, ali hajde da pitamo njih!

To sam uradila i kada je trebalo da napišem ovaj tekst. Na radionici koju sam vodila povodom Dana dečijeg pozorišta „Boško Buha“, polaznici su bili dečaci i devojčice uzrasta od šest do dvanaest godina.

Zajedno smo napisali i postavili jedan kratki izvedbeni tekst. Prilažem ga, u nadi da će čitaocima Assitej Magazina biti poučan i zabavan.

U POZORIŠTU VOLIM

Autorski tim: Andreja, Iva, Sara, Sara K., Strahinja, Nikola, Stefan i Minja

- U pozorištu volim dobre predstave!

- U pozorištu volim da budem sa društvom!

- Volim trenutak kad predstava počne!

- Volim srećan kraj!

- U pozorištu volim da napunim salu suzama, zbog drame.

- U pozorištu volim da glumim.

- U pozorištu volim da nije gužva.

- Ne volim prepunu salu.

- U pozorištu volim aplauz.

- Ne volim kad dete iza mene šutira u moje sedište.
- Ne volim kad ispred mene sedi neko visok.
- U pozorištu volim publiku.
- Ja više volim glumce!
- Moj omiljeni glumac je Danijel Retklif.
- Ali, njega nisi gledao u pozorištu!
- Ali, ipak je glumac.
- U pozorištu ne volim kad glumci imaju previše šminke!
- Ne volim preduge predstave.
- Ne volim komplikovane scene!
- U pozorištu volim kokice, ali mi ne daju da ih jedem.
- Ne volim kad se u pozorištu ponašaju kao na stadionu, ne volim huligane i nikad neću voleti!
- U pozorištu za decu ne volim predstave za bebe!
- Koju si predstavu za bebe gledala?

- Gledala sam, u vrtiću, jednu jako glupu predstavu. Mislim da je bila za bebe, pošto ne znam ko bi drugi to pristao da gleda.
- U pozorištu ne volim kad bebe plaču!
- U pozorištu volim veliku scenu, orkestar i lože!
- U pozorištu volim muziku!
- Moj omiljeni predmet je mikrofon! Je li mogu ovo da kažem na mikrofon?
- Pozorište za decu mora da ima neku dramu.
- Mora da ima komediju, da nema tragediju, da ima lepa sedišta.
- Pozorištu za decu treba da ima samo dečije predstave, a ne neke kao za odrasle.
- Odrasli ne treba da idu u dečije pozorište, ako im je tamo dosadno!
- Ja volim lutkarsko pozorište.
- Ja volim kad svi ućutite... da bi nas mala deca čula. Psssssst!
- U pozorištu mrzim kad čujem: psssssst!
- U pozorištu volim kad je predstava i za dečake i za devojčice.
- U pozorištu za decu volim kad ima neki par i neka ljubav.

- Ja volim strašne predstave!
- U pozorištu ništa nije strašno ko na filmu!
- Ma nemoj. Ja sam gledala jednu strašnu predstavu.
- Koju?
- Od straha sam zaboravila kako se zove!
- U pozorištu volim rekvizitu. Ne volim bespredmetne predstave.
- Kako koju. Neke su i dobre.
- Bespredmetna predstava mene iritira! To mi je dosadno i jednolično.
- U pozorištu ne volim kad glumci zaborave tekst.
- Iritira me kad vidim glumačku improvizaciju.
- Predstave za decu treba da budu jednostavne.
- Treba da budu jednostavne, ali ne kratke. Kad je predstava kratka uopšte ne vidim poentu. Pitam se: što sam dolazila?
- Ja da sam glumica, stala bih da na scenu i ovako pozdravila celu publiku!
- Ja da sam upravnica pozorišta unajmio bih bolje glumce!
- Ja da sam upravnica deci bih delila besplatne poklone. Igračke ili bombone.

- Ja da sam glumica zvala bih svu decu da učestvuju u predstavi!
- Ja da sam glumac voleo bih da vidim decu kako glume!
- U pozorištu volim sve!
- Volim sve što postoji u pozorištu!